

ΦΕΓΓΑΡΟΦΩΤΟ

Περιεχόμενα

Μέρος Ι - Έκλειψη

Μια απορία	13
Η Μυρτώ	14
Ο Κοσμάς	26
Ο ξάδερφος του Κοσμά	29
Εγκατάσταση στην Αθήνα	35
Μάθημα πιάνου	48
Ο Βασίλης	62
Η Άννα	68
Η βροχή του θάρρους	75
Συνάντηση	79
Μια ανεκπλήρωτη υπόσχεση	86
Αλλαγές	90
Εκδρομή στη Λαμία	97
Η πρόταση του Αμύντα	101
Συμπτώσεις	109
Στα εγκαίνια της Άννας	114
Με την Κονστάνς στη Νέα Υόρκη	124
Πρελούδιο	128

Μέρος ΙΙ - Λάμψη

Ο άλλος ρυθμός	133
Ο Μιχάλης	135
Αμβούργο	142
Λίγο πριν την επιστροφή	153
Η Ντέζι	168
Μετά το ατύχημα	180
Άλλα χρόνια, ίδια χρόνια	184
Η επίσκεψη του Τάσου	192

Η μεγάλη συνάντηση της Θάσου	200
Τρεις μέρες	207
Ταξίδι	213
Στην παραλία της Θάσου	217
Ένας μεγάλος έρωτας	227
Το δεύτερο φεγγάρι	235
Θαρραλέο φεγγάρι	237
Αναβολή	243
Το κάλεσμα	251
Η απονομή	266
Οι δύο επιστροφές	268
Η Μάρω επιχειρεί	275
Ο πάτος	285
Αόρατο χέρι	296
Τέλος εποχής	302

Μέρος III - Έκλειψη & Λάμψη

Τα καινούργια και τα παλιά	313
Αποστάσεις	322
Ανατολικά της Θεσσαλονίκης	329
Μια αναγέννηση	335
Κάτω απ' το φεγγάρι	340
Ατέλειωτη συνομιλία	347
Το μικρό ταξίδι	350
Μετά	352
Τελευταία φορά στη Θάσο	356
Η έκθεση	363
Το πέταγμα	366
Η αναχώρηση	370
Πολωνία	377
Σόποτ	385
Μια απάντηση	391

Μέρος Ι - Έκλειψη

Μια απορία

"Πού είναι το φεγγάρι; Γιατί δε φέγγει; Έτσι δε θα 'πρεπε; Μέρα του δεν είναι,"

"Ναι έτσι θα 'πρεπε. Φαίνεται όμως σαν ν' άλλαξε γνώμη, σαν να το τρομάξαμε και να μην έβγαλε το φως του σήμερα".

"Αυτό λες να 'ναι, ή μήπως το 'κρυψε και το εμποδίζει κανένα άλλο αστέρι,"

"Μπορεί να 'ναι κι αυτό, να το εμποδίζει κάποιο άλλο αστέρι, καλά το λες".

"Κι αν είναι τ' άλλο τ' αστέρι, πότε θα φύγει να το δούμε ξανά, το φεγγάρι,"

"Αυτό δεν το ξέρουμε, δεν το ορίζουμε. Πότε δηλαδή θα φύγει το σκοτεινό αστέρι".

"Κι αν είναι τ' άλλο που είπες, κι αν το τρομάξαμε δηλαδή εμείς το φεγγάρι και φοβήθηκε και σκοτεΐνιασε και δε θέλει πια να φέξει, τότε τι κάνουμε,"

"Αν το τρομάξαμε εμείς, τότε μπορούμε να του παίξουμε μουσική, να το καλέσουμε. Μπορεί τότε να μας ακούσει και να ξεφοβηθεί και ν' αλλάξει γνώμη. Και να φέξει ξανά. Έτσι συνήθως γίνεται. Στάσου όμως να σου πω μια ιστορία. Να καταλάβεις τότε τη μεγάλη διαφορά που έχει το φεγγάρι το κρυμμένο απ' τ' αστέρι, με το φεγγάρι το τρομαγμένο. Από μας".

Η Μυρτώ

Ξύπνησε κουρασμένη. Ο φοβερός πονοκέφαλος την είχε αφήσει άυπνη. Ερχότανε μια στις τόσες, όχι συχνά. Αλλά όταν ερχότανε, ήταν αλύπητος. Τα χάπια να βοηθήσουν ήταν συνήθως αδύνατο. Μόνο με ένεση υπήρχε ελπίδα. Έτσι και τη νύχτα που πέρασε. Αφόρητος πόνος, ανήμπορα χάπια, μέχρι που έκανε την ένεση, κάπου προς το πρωί. Και βυθίστηκε μετά στον ύπνο για δυο, τρεις ώρες.

Έκανε μπάνιο στα γρήγορα. Στέγνωσε τα μαλλιά της. Αφέθηκε και ξεχάστηκε για λίγο στη θαλπωρή του ζεστού αέρα. Είχε περάσει πια ο πόνος. Ένοιωθε κι απολάμβανε την ανακούφιση καθώς ο αέρας του σεσουάρ χάιδευε απαλά το βασανισμένο και ξάγρυπνο κεφάλι της.

Ήταν πια ο δεύτερος μήνας που ήταν μόνη της. Είχανε χωρίσει με το Θανάση, οριστικά. Όλους τους έκανε πέρα η Μυρτώ. Απλά, χωρίς προσπάθεια. Στην πραγματικότητα, ήταν σαν να φεύγανε μόνοι τους. Ανήμποροι να πιστέψουν ότι έχουν τρόπο να την κρατήσουν δίπλα τους. Τ' ανάποδο δεν το 'χε ζήσει. Ποιος ξέρει πώς να 'τανε; Να σου λένε τέλος, να σε βαριούνται, να μη σε αντέχουν.

Πάντα έτσι θα 'μενε άραγε; Θα συναντούσε ποτέ κάτι να μην της φέρνει αυτή την αφόρητη ανία. Βαθιά μέσα της αυτή η σκέψη σιγόφερνε. Αδιευκρίνιστη, θολή. Μοναξιά δεν ένοιωθε όμως. Έτσι ήταν η Μυρτώ. Γρήγορα τελειώνανε οι μέρες της με τους άντρες. Αυτονόητα. Με όσους είχε γνωρίσει κι είχε

κοιμηθεί μαζί τους. Έξι μήνες ήταν το περισσότερο που κράτησε.

Μοναξιά ωστόσο δεν ένοιωθε. Αν δε νοιώσεις πρώτα την παρέα πώς να φτάσεις ως τη μοναξιά;

Μια φορά μόνο έκανε για το θέμα αυτό μια σκέψη παραπάνω. Μια σκέψη που ξεπέρναγε κάπως την ανία και την κόπωση που συνήθως την κατέκλυζε. Σκέφτηκε μην τάχατες ήταν η ομορφιά της η ίδια, που την παγίδευε. Μήπως τα μύρια όσα βλέμματα, αντρικά βλέμματα, που τραβούσε πάνω της, στο πέρασμά της, την υπνωτίζανε, μήπως δεν την αφήνανε να δει καθαρά. Να διαλέξει σωστά. Αν δεν ήτανε οι πονοκέφαλοι παρέα της από μικρό κοριτσάκι, μπορεί να τους χρέωνε κι αυτούς στο δάσος αυτό απ' τα βλέμματα. Στην ακτινοβολία τους. Στο δάσος που ζούσε και που δεν υπήρχε τρόπος να βγει. Που τη ζάλιζε και τη θόλωνε και την έριχνε, φαίνεται, σε λάθη. Το ένα μετά τ' άλλο.

Ήταν, με δυο λόγια, εκπληκτική ομορφιά η Μυρτώ. Σπάνια ομορφιά. Κορμί, πρόσωπο, ύφος, κίνηση κι αέρας, όλα δέκα. Με τόνο. Ακραία, διαυγής ομορφιά, που είχε όμως, μες στην ακρότητά της, ένα μέτρο. Κι είχε μέτρο γιατί τα βλέμματα, που μέσα τους ζούσε, δεν την έγδυναν. Ή αν την έγδυναν, περνούσε ώρα. Κι όλη αυτή την ώρα την κοιτούσαν εκστατικά. Κοιτούσαν την ανείπωτη ομορφιά της. Τη σέβονταν, τη θαυμάζανε, υποκλίνονταν μπροστά της. Κι έτσι περνούσε πολλή ώρα μέχρι να πάνε παρακάτω. Αν στο μεταξύ δεν είχε πάει η Μυρτώ παρακάτω και δε μπορούσε να τροφοδοτεί πια, με την παρουσία της, τη φαντασίωση και την έξαψή τους.

Η ομορφιά της Μυρτώς ήταν και σε τούτο αλλιώτικη. Δεν είχε ίχνος υπεροψίας ή αυταρέσκειας. Αν ήταν έτσι, αν "το 'παιζε" η Μυρτώ, κάποιος θα το 'χε βάλει στόχο του να βγει

πάνω απ' την υπεροψία της. Να την κατακτήσει. Και κάποιος μπορεί και να το κατάφερνε. Εδώ όμως το πράγμα ήταν αλλιώτικο. Δε μπορούσαν οι άντρες να βάλουν στόχο. Η γαλήνη που ακτινοβολούσε η Μυρτώ τούς υπνώτιζε. Δεν ξέρανε από πού ν' αρχίσουν και πώς να πορευτούν. Αυτό έφερνε τον πανικό τους. Κι έφερνε και την ανία της Μυρτώ.

Λες κι ήταν οι πόνοι εκείνοι του κεφαλιού της μόνο, που ρουφούσαν κάθε ένταση της ψυχής της. Εκείνες τις τυραννικές ώρες της νύχτας, που τη βασάνιζαν αφόρητα. Και δεν απέμενε άλλο μετά τίποτα, παρά μια απέραντη γαλήνη.

* * *

Με ξεφουρτουνιασμένο το κεφάλι κατέβηκε στο δρόμο. Πήρε πορεία προς το ωδείο. Είχε προγραμματίσει ένα μάθημα στο πιάνο, μ' έναν καινούργιο δάσκαλο, που λέγανε ήταν πολύ καλός, κορυφαίος πιανίστας. Μετά θα περνούσε κι απ' τη σχολή. Ήταν φοιτήτρια γιατρός η Μυρτώ κι ήταν μαζί και φοιτήτρια στο ωδείο. Παλιό απωθημένο το πιάνο, άργησε, δεν τ' άρχισε όταν έπρεπε. Ότι όμως έχασε σε χρόνο το κέρδισε σε ταχύτητα και πάθος. Έφτασε έτσι να 'ναι καλή και πολύ προχωρημένη πιανίστρια. Κόντευε στο πτυχίο. Κι όλ' αυτά μέσα σε τέσσερα μονάχα χρόνια. Και σε ατελείωτες, όμως, ώρες προσπάθειας κι εξάσκησης. Ίσως ήταν και το πιάνο ένα απ' τα μυστικά της γαλήνης της.

Μαζί με το πιάνο κόντευε να τελειώσει και την ιατρική. Είχε μπει εύκολα, απ' τους πρώτους. Ήταν τώρα στην τελευταία χρονιά, εργαστήρια, κλινικές, τρεχάλα πάνω κάτω στην Αθήνα. Σ' ένα χρόνο θα τέλειωνε. Σκεφτόταν πια και τι ειδικότητα να κάνει.

Πώς βρέθηκε στην ιατρική δεν πολυθυμότανε. Σίγουρη δεν ήταν ποτέ για το λόγο. Για όλες δηλαδή τις λεπτομέρειες, όλη την ψυχολογία που την έσπρωξε προς τα κει. Μαθήτριά στην Καβάλα ήταν βέβαια πρώτη. Και συνήθως οι πρώτοι πάνε ιατρική. Να 'τανε όμως τόσο απλό άραγε; Αυτό να 'τανε πιότερο, ή ο θείος, ο αγαπημένος της ο θείος, ο Αμύντας, ο αδερφός του πατέρα της, με το παράξενο όνομα. Πατρός στην Καβάλα ήταν τώρα, τον αγαπούσε όλη η πόλη. Αφού τον περιφρόνησε για καιρό όμως, πολύ, πρώτα.

Η Μυρτώ τον αγαπούσε όμως πιο πολύ απ' όλους. Και τον αγαπούσε συνέχεια. Και τότε και τώρα. Χωρίς διαφορά καμιά.

Είχε μεγαλώσει μαζί του. Έμενε, τότε, με τους γονείς της, το μικρό της αδερφό, το Μιχάλη, και το θείο στην ίδια μεζονέτα. Χρόνια πριν, όταν ήταν ακόμη ειδικευόμενος γιατρός, είχε ο Αμύντας μια σχέση, με μια Βελγίδα, τη Ντενίζ, που έμεινε έγκυος στο μήνα πάνω που τα 'χανε. Έφυγε μετά η Ντενίζ αμέσως, έγκυος, ξαναγύρισε στο Βέλγιο. Κανείς δεν έμαθε ποτέ γιατί. Θα οργιάζαν όμως και γι' αυτό σύντομα οι φήμες. Ο Αμύντας πήγαινε, μια δυο φορές το χρόνο, κι έβλεπε το κορίτσι, Κονστάνς τη βάφτισε η Ντενίζ, στη Λιέγη που ζούσαν. Μετά που έφτασε τα δέκα, ερχόταν κι η Κονστάνς, ασταμάτητα, όλα τα καλοκαίρια στον πατέρα της, στην Καβάλα. Ενθουσιαζόταν πολύ η Ελληνοβελγιδούλα με τον ήλιο και τις παραλίες της Καβάλας, της Θάσου, που την πήγαινε ο Αμύντας. Με τα πλατσουρίσματα, τα παιγνίδια και τα ξεφωνητά στο κύμα. Σχεδόν πάντα κανόνιζαν να πάει μαζί τους κι η Μυρτώ. Ήταν στην ίδια, πάνω κάτω, ηλικία τα κορίτσια. Κάνανε και καλή παρέα, μάθαινε η Μυρτώ κάτι γαλλικά και τα εξασκούσε με την πρωτοξადέρφη της. Μάθαινε κι η Κονστάνς κάτι ελληνικά στο Βέλγιο, φαίνεται η μάνα της δεν ήθελε να κόψει κάθε γέφυρα με την

Ελλάδα. Μα έτσι μα αλλιώς, την άκρη τη βρίσκανε τα κορίτσια. Στα δέκα και στα δώδεκα τα πιτσιρίκια έχουν τον εύκολο τον τρόπο τους.

Φάνταζαν πια μακρινές οι όμορφες εκείνες, καλοκαιριάτικες, εκδρομές τους στη Θάσο. Οι καλύτερες μνήμες της παιδικής και της εφηβικής τους ηλικίας. Ξεκίνησαν με παιδικά κάστρα στην άμμο και τρεχαλητά στη παραλία και φτάνανε ίσαμε ν' αγναντεύουν τ' ηλιοβασίλεμα. Και να μελαγχολούνε και λιγάκι.

Ευγνωμονούσε για όλ' αυτά και τους γονείς της, που πάντα σταθήκανε δίπλα στον παράξενο αδερφό τους, παράξενο όσο και τ' όνομά του. Που πάντα τον αγαπούσαν και ποτέ δε δίστασαν να του εμπιστευτούν την ανιψιά του, τη Μυρτώ, να την πάρει μαζί με τη δικιά του κόρη, την Κονστάνς και να τις πάει εκδρομή. Και κει να τους μιλάει για τον κόσμο, να τους διαβάζει βιβλία, να τις αφήνει ελεύθερες κι ανεξέλεγκτες, έξω απ' τους καθωσπρεπισμούς της πόλης και τη φορτική φροντίδα των γονιών και των δασκάλων.

* * *

Κι έμελλε κάποια λόγια του Αμύντα, κάποια λόγια του Χέρμαν Έσσε, απ' αυτά που τους διάβαζε εκεί στις παραλίες της εφηβείας τους, έμελλε να μείνουν μέσα της για πάντα, ανεξίτηλα. Συνοφρυώθηκε όταν τ' άκουσε, σαν να της μίλησε κάποια αόρατη δύναμη, κάποια ηχώ απ' το μέλλον, να δώσει σημασία, να τα στοχαστεί καλά. Θα 'ταν τα λόγια αυτά, έτσι της είπε, κάτι περισσότερο από μια απλή διήγηση. Θα 'ταν η ίδια, η ρώτα της ζωής της.

“Τόνεσε βαθιά η Λίζαμπετ εξαιτίας σου Κνουλπ, αυτό δεν

ξεγράφεται, μα ξέρεις πολύ καλά ακόμα πως η αγάπη και τα όμορφα πράγματα που πήρε από σένα, ήταν πιο πολλά”.

Μ’ αυτό το χρησμό έκλεισε ο Αμύντας, εκείνο το απόγευμα κι άφησε το βιβλίο παράμερα. Και τα δυο μαγεμένα κορίτσια, το ένα τον αγκάλιασε και τ’ άλλο στράφηκε και κοίταζε τη θάλασσα.

* * *

Όλ’ αυτά της κάνανε τότε μεγάλη εντύπωση της Μυρτώ. Σωρεύτηκε αυτή με τον καιρό και με την ηλικία μεταλλάχτηκε σε γοητεία. Και ζούσε ακόμη μέσα της. Αγάπη θα την ονομάτιζε σήμερα με σιγουριά. Ένοιωθε τότε τον επαρχιώτικο περίγυρο, τον ένοιωθε σιωπηρό και βλοσυρό, να κατηγορεί το θείο. Δεν το καταλάβαινε το γιατί, της ασκούσε όμως μια γοητεία το πόσο αλλιώτικος ήταν ο θείος, που τόσο την αγαπούσε. Κι ήθελε έτσι κι έπαιρνε πάντα, φανατικά, το μέρος του. Με τη σιωπηρή αγάπη της, με το βλέμμα της μάλλον, παρά με φωναχτά επιχειρήματα. Να σπάσει τον κλοιό της απόρριψης, που τον περιέβαλλε, νοιαζότανε. Τις λεπτομέρειες της ζωής του θείου της εξάλλου δεν τις γνώριζε για να τον βοηθήσει και με τη λογική. Ούτε και ποτέ ρώτησε κάτι γι’ αυτά. Όχι για να μη φανεί αδιάκριτη. Αλλά γιατί δεν την ενδιέφεραν οι λεπτομέρειες. Έτσι ήταν η Μυρτώ. Χωρίς το ένστικτο της περιέργειας.

Πολύ μακρινά ήταν τώρα όλ’ αυτά για τη Μυρτώ. Πάνε πια επτά χρόνια, που δεν είχε βρεθεί με την ξαδέρφη της στη Θάσο. Όμορφα όσο και δύσκολα χρόνια, που αλλάζει ο άνθρωπος, μπλέκεται με έρωτες, με απογοητεύσεις, με επαγγελματικά, κι άλλα διάφορα. Βγαίνει απ’ την παραλία και την ομορφιά της Θάσου, ξεμακραίνει και χάνεται σε διαδρομές καινούργιες.

Έτσι είχαν χαθεί και τα δυο κορίτσια. Ήξερε μόνο η Μυρτώ ότι η Κονστάνς είχε πάει εδώ και πέντε έξι χρόνια στην Αμερική για να συνεχίσει τις σπουδές της. Πατρός θα γινότανε κι αυτή. Παράξενο ακουγότανε. Σύμπτωση; Να 'ξερε άραγε τούτη τουλάχιστον το γιατί της απόφασής της;

Πατί η ίδια η Μυρτώ ποτέ δεν κατάλαβε αν το που διάλεξε την ιατρική ήταν για το θαυμασμό για τον Ιπποκράτη ή για τον Αμύντα μάλλον. Για τη μεγάλη της αγάπη και το θαυμασμό της για κάθε τι του αγαπημένου και τόσο διαφορετικού της θείου.

* * *

Ο Αμύντας, στην πόλη της Καβάλας, είχε φίλους είχε όμως κι εχθρούς. Δεν κατάφερνε να περνάει απαρατήρητος. Κι όπως συνήθως γίνεται, σε τέτοιες περιπτώσεις, οι "κακοί" είναι κι οι πιο δραστήριοι. Ψάχνουν και βρίσκουν. Κι όταν δε βρίσκουν, εφευρίσκουν.

Κάτι τέτοιο έγινε και στη ζωή του Αμύντα.

Μια μέρα της άνοιξης, μια άγρια, γεμάτη αφύσικο και λυσσασμένο αέρα, μέρα, είδε στην παραλία που είχε πάει για μπάνιο, κάποιον, μες στα κύματα, να φωνάζει για βοήθεια. Ήταν πολύ καλός κολυμβητής ο Αμύντας. Μπήκε στο νερό αμέσως και κολύπησε. Έκανε ό,τι μπορούσε, ήπιε οκάδες νερό ο ίδιος, πάνω στην προσπάθεια. Χωρίς αποτέλεσμα όμως, χωρίς να καταφέρει κάτι. Ήταν τόση η τρικυμία, που όταν είδε ότι είχε χαθεί κάθε ελπίδα και δε φώναζε πια κι είχε πνιγεί ο άτυχος κολυμβητής, σταμάτησε την προσπάθεια. Βγήκε εξουθενωμένος στην παραλία. Κάθισε δέκα λεπτά για να συνέλθει κι έφυγε μετά, τρομερά στεναχωρημένος, για να τηλεφωνήσει, να ενημερώσει το λιμενικό.

Στην παραλία δεν υπήρχαν παρά ελάχιστοι άνθρωποι. Όταν ο Αμύντας βγήκε νικημένος, στα δέκα αυτά λεπτά που κάθισε για να συνέλθει, τον πλεύρισαν μερικοί περίεργοι να ρωτήσουν τι έγινε, αν πνίγηκε ο άνθρωπος κι άλλα τέτοια. Ο Αμύντας όμως δεν είχε διάθεση για κουβέντα. Ήταν εξουθενωμένος, μετά από λίγο χρόνο πήρε τα πράγματά του κι έφυγε. Για να ενημερώσει τις αρχές.

Δεν περάσανε δυο τρεις μέρες και το περιστατικό βγήκε στον τύπο και στο ραδιόφωνο. Κάπως παραλλαγμένο όμως. Η εκδοχή τώρα ήταν ότι ο Αμύντας είχε αδιαφορήσει, δεν προσπάθησε. Μπήκε λίγο μέσα, κι όταν είδε τα κύματα, τα τεράστια κύματα, το ξανασκέφτηκε. Κιότεψε και βγήκε έξω κι άφησε τον άνθρωπο, αβοήθητο, να πνιγεί.

Ο Αμύντας δεν πίστευε στ' αυτιά του. Έτρεξε, ρώτησε, προσπάθησε να εξηγήσει. Είχε όμως στηθεί η πλεκτάνη με τρόπο αλάνθαστο. Κι απλωνότανε συνέχεια.

Τα νέα διαδόθηκαν με ταχύτητα αστραπής. Ποινικό αδίκημα δεν είναι βέβαια ν' αφήσεις άνθρωπο αβοήθητο στη μανιασμένη θάλασσα. Μα οι κώδικες αυτοί δεν ενδιαφέρονε ποτέ ιδιαίτερα τον Αμύντα. Μάλλον, χειρότερα ήταν έτσι. Που δε μπορούσε να υπερασπίσει τον εαυτό του. Που έπρεπε ν' αντιμετωπίσει την καταφρόνια μες στα βουβά, τα άδεια βλέμματα, των συμπολιτών του. Που δεν υπήρχε τρόπος, κανείς, για ν' αμυνθεί.

Με τη εξέλιξη αυτή πήρε κι άλλη τροπή ο χωρισμός του με τη Ντενίζ. Κι ας ήταν πια χρόνια πίσω, πολλά, που 'χε συμβεί. Το θυμήθηκαν κι αυτό, το σκαλίσανε. Φτιάχτηκαν κι εδώ σενάρια. Φτιάχτηκε εικόνα βάρβαρου κι αδιάφορου. Ακουγότανε πια, παντού τριγύρω, ότι έφυγε η Ντενίζ για να γλιτώσει απ' τη βαρβαρότητα του Αμύντα.

Η εξέλιξη αυτή άλλαξε τη ζωή του Αμύντα ριζικά. Σε λίγο καιρό είχε στριμωχθεί κι επαγγελματικά. Οι περισσότεροι πελάτες του τον εγκατέλειψαν. Δεν ήθελαν τις υπηρεσίες ενός ανάλητου κι ενός βάρβαρου, που χτυπούσε τη γυναίκα του κι άφηνε, αβοήθητο, κόσμο στη θάλασσα να πνιγεί.

Να ζητήσει απ' τη Ντενίζ να γυρίσει, να τους διαψεύσει, ούτε που το σκέφτηκε καθόλου. Το είδε να τον βάζει σ' αμυντική θέση. Κι ο Αμύντας, ανάποδα με ό,τι δήλωνε τ' όνομά του, ήταν καμωμένος για επιθετικό παιγνίδι. Όχι για άμυνα. Σκέφτηκε ακόμη, για μια στιγμή, να φύγει σ' άλλη πόλη. Το είδε όμως κι αυτό σαν υποχώρηση. Κι απόμεινε στην Καβάλα. Μεσ στη χλεύη.

Το πράγμα δε μπορούσε όμως να τ' αφήσει έτσι. Άρχισε να σκέφτεται τι θα μπορούσε να κάνει. Προσπαθούσε να θυμηθεί ποια ήταν εκείνα τα άτομα που τον είχαν πλευρίσει στην παραλία και τον ρωτούσαν τι έγινε. Κάποιος απ' αυτούς είχε φτιάξει την ιστορία. Αυτό ήταν το μόνο σίγουρο. Ίσως όμως και κάποιος απ' τους υπόλοιπους να είχε δει τα πράγματα, πώς είχαν στ' αλήθεια εξελιχθεί. Απίθανη περίπτωση του φάνηκε του Αμύντα. Αν ήταν έτσι, δε θα 'χε βγει δημόσια ν' αποκαλύψει και ν' αποκαταστήσει την αλήθεια, μαζί και τον Αμύντα; Απίθανη λοιπόν περίπτωση. Αλλά και μόνη περίπτωση να κάνει κάτι. Να γαντζωθεί από κάπου. Ν' αλλάξει κάτι.

Ξεδίπλωσε λοιπόν ένα απίθανο κουβάρι. Για χρόνο πολύ. Έβαλε αγγελίες, πήγε στα ταβερνάκια και στα μπαρ της παραλίας που είχε συμβεί το περιστατικό. Ξανά και ξανά. Μίλησε με περίοικους, αν είχαν δει κάτι, αν ξέρανε κάτι, αν γνώριζαν άτομα που έρχονταν και μάλιστα νωρίς την άνοιξη, για μπάνιο, στην παραλία. Σκέφτηκε να μιλήσει και με την οικογένεια του θύματος εκείνης της μέρας. Σκέφτηκε να πάει να τους εξηγή-

σει. Τους έγραψε ένα γράμμα. Δεν πήρε καμιά απάντηση. Ξαναέγραψε. Πάλι, τίποτα. Ένιωσε ότι δε θα μπορούσε να βγάλει από μέσα τους το ψέμα, που 'χε τόσο μεθοδικά στηθεί. Ανέβαλε να πάει να τους συναντήσει. Αυτό που τον ενδιέφερε, αυτό που μέσα του μόνο έβλεπε νόημα πραγματικό, ήταν ν' αποκαταστήσει την αλήθεια με μάρτυρες. Κι όχι με κουβέντες κι επιχειρήματα δικά του. Έτσι μάλιστα που περνούσε ο καιρός, τέτοιες προσπάθειες, να εξηγήσει ο ίδιος τα πράγματα, μάλλον σαν τύψεις θα τις ερμήνευε η πόλη, γύρω του. Κι αυτό βέβαια δεν είχε καμιά σχέση με την αλήθεια ή με την προσπάθεια και το σκοπό του Αμύντα.

Μέσα σ' όλα τ' άλλα, άρχισε να συχνάζει και στη μοιραία παραλία. Με την ελπίδα μήπως κάποιος τον αναγνωρίσει. Αυτός ν' αναγνωρίσει κάποιον ήταν αδύνατο, σε τέτοια εξαντλημένη κατάσταση, που ήταν εκείνη τη μέρα, μετά απ' την υπεράνθρωπη προσπάθεια.

Μπήκε λοιπόν αυτή η υπόθεση στη ζωή του Αμύντα για τα καλά. Τη σημάδεψε. Για χρόνια.

Η προσπάθεια με τον καιρό κάπως ατόνησε, αλλά ποτέ δε σταμάτησε. Πάντα ήταν μες στο μυαλό του. Πάντα ανακάλυπτε κι ένα νέο κουβάρι να ξεδιπλώσει. Για χρόνο πολύ.

Όπου μετά από πολύ χρόνο, του τηλεφώνησε ένας ταβερνιάρης απ' την περιοχή. Έτσι συχνός, που ο Αμύντας ήταν πια στην παραλία, συνήθιζε να τρώει εκεί, στον ταβερνιάρη αυτό. Είχαν γνωριστεί καλά. Είχε καταλάβει, ο μαγαζάτορας, το βουβό πόνο του και τον συμπάθαγε. Μακάρι να μπορούσε να κάνει και κάτι να τον βοηθήσει. Έτσι το σκεφτότανε.

Μέχρι που μια μέρα φάνηκε μια αχτίδα. Μια αμυδρή αχτίδα.

* * *

“Αμύντα, χθες στην ταβέρνα ήρθε μια οικογένεια για φαγητό και φέρανε μόνοι τους την κουβέντα σε κείνο το παλιό το περιστατικό. Αυτό που σε βασανίζει. Ξέρεις, φαίνεται ο άντρας ήταν στην παραλία εκείνη τη μέρα. Ήταν ένας παλιός μου πελάτης, ένας επαγγελματίας πωλητής, που περνούσε συχνά και σταματούσε, καμιά φορά, εδώ για φαγητό. Έτσι είχε κάνει και κείνη τη μοιραία μέρα. Αργότερα, άλλαξε συνήθεια γιατί του ‘ρχότανε στο μυαλό ο πνιγμός και τον βάραινε ψυχολογικά. Και μόνο τώρα, μετά από τόσα χρόνια, τ’ αποφάσισε ξανά να σταθεί”. Έτσι μίλησε ο μαγαζάτορας κι άναψε για τα καλά τη σπίθα της ελπίδας μες στον Αμύντα.

“Τηλέφωνο έχεις κρατήσει;” ρώτησε με αγωνία ο Αμύντας.

“Δε χρειάστηκε! Μου το ‘δωσε μόνος του! Μου ανέφερε στην αρχή το περιστατικό. Ξέρεις τι μου είπε; Δε θα το πιστέψεις! Μου είπε λοιπόν το εξής: ‘κρίμα που εκείνος ο γενναίος ο άνθρωπος δεν τα κατάφερε’. Έτσι μου είπε Αμύντα! Κι όταν του εξήγησα τι τράβηξε τα επόμενα χρόνια “εκείνος ο γενναίος άνθρωπος”, όπως σε αποκάλεσε, έπεσε απ’ τα σύννεφα και μου ‘δωσε με νόημα το τηλέφωνό του για να τον πάρεις. Γράψε!” εξήγησε ο ταβερνιάρης, ο Κώστας, στον έκπληκτο Αμύντα. Και το ‘γραψε ο Αμύντας, κατ’ ευθείαν στο μυαλό του. Δε χρειάστηκε χαρτί.

Ο Αμύντας ήταν τυχερός. Ίσως έχουν δίκιο αυτοί που λένε ότι η τύχη βοηθάει τους τολμηρούς και τους επίμονους. Τυχερός περισσότερο απ’ όσο θα μπορούσε ποτέ να περιμένει.

Ο πωλητής κατέθεσε τα πραγματικά περιστατικά. Πιο σημαντικό ακόμη ήταν ότι είχε κι ένα φιλμ, από κείνη τη μέρα. Φιλμ, που είχε τραβήξει με τηλεφακό, ψηλά απ’ την ταβέρνα.

Εκεί ήταν, καρέ καρέ, όλη η μεγάλη προσπάθεια του Αμύντα. Ο Αμύντας δεν πίστευε στα μάτια του. Ήταν τόσο καθαρές οι φωτογραφίες, που τον ταρακουνήσανε. Σαν να ξανάζηση τη μοιραία εκείνη μέρα.

Κι έτσι άρχισε να τη χαλάει την πλεκτάνη. Την ξεθεμέλιωσε όλη, καρέ καρέ κι αυτή. Δεν έμεινε τίποτα όρθιο. Από απόβλητος έγιν' ήρωας. Μέσα σε λίγες μέρες. Μετά όμως από χρόνια προσπάθεια.

Κι έκανε στο ιατρείο την επόμενη περίοδο όλη τη δουλειά που έχασε την προηγούμενη. Τότε που ζούσε εξόριστος. Του πέρασε απ' το μυαλό να φτάσει και μέχρι τους συκοφάντες. Πήγαινε ο νους του σε διάφορους. Θα ήταν εύκολο, να τους στριμώξει. Του φάνηκε όμως μάταιο.

Τώρα που είχε πια αποκαταστήσει το όνομά του. Τώρα που είχε δει και τη συγγνώμη της οικογένειας του θύματος εκείνης της μέρας.

* * *

Έμοιαζε πολύ με το θείο της η Μυρτώ. Η ίδια γαλήνη. Προς τα έξω. Και στο μέσα όμως έμοιαζαν. Ίδιο χαρακτήρα είχανε. Δεν ήταν οι πονοκέφαλοι της Μυρτώς, που απορροφούσαν όλη της την ένταση. Όχι. Η ένταση υπήρχε μέσα της. Της την είχε, κι αυτή, κληρονομήσει όλη, ο Αμύντας, ο θείος. Μόνο που αυτή δε φαινότανε εύκολα προς τα έξω. Στο άπειρο το μάτι, το ανίδεο.

Ο Κοσμάς

Ο Κοσμάς είχε επιστρέψει στην Ελλάδα λίγους μήνες πριν τη διάλυση του ανατολικού μπλοκ. Κόντευε τα είκοσι όταν πήγε, πλησίαζε τα εξήντα όταν γύρισε. Απ' το Γκτάνσκ της Πολωνίας. Όλ' αυτά τα χρόνια έζησε πολύ μοναχικά. Αφιερώθηκε κι αφέθηκε στη μουσική. Είναι ζήτημα αν τον απασχόλησε ποτέ σε ποια χώρα ζούσε και ποια χώρα άφησε και γιατί. Έκανε λίγους φίλους, ένα δυο Έλληνες στην αρχή, δυο τρεις Πολωνούς αργότερα, μουσικοί κι αυτοί. Τι άλλο θα μπορούσε ποτέ να 'ναι; Αυτό ήταν όλο. Τους έβλεπε πού και πού, σπάνια. Ούτε ποτέ παντρεύτηκε ούτε άλλη μακροχρόνια σχέση με γυναίκες είχε. Η μουσική ήταν η μόνη του αγάπη. Όλη του η ζωή. Πιάνο.

Έτσι παράξενα και μοναχικά που ζούσε κίνησε μια μέρα την περιέργεια των αρχών. Ήταν και ταραγμένη εποχή, κόντευε το τέλος, χρειαζόταν επαγρύπνηση. Λίγο έλειψε και θα 'μπλεκε, ο Κοσμάς. Η αδιαφορία του για τα έξω τα πράγματα ήταν τόσο καθολική και τόσο παράξενη, που κάποιοι τοπικοί χαφιέδες τη νόμισαν επιτηδευμένη. Σκηνοθετημένη. Προπέτασμα καπνού. Και θα 'μπλεκε, στα σίγουρα, αλλά τον βοήθησε η τύχη κι έπεσε σε Πολωνό αξιωματικό με πέντε δράμια μυαλό στο κεφάλι του. Είχε καταλάβει ο άνθρωπος ότι είχαν ήδη πολλούς, πραγματικούς, εχθρούς να βολέψουν, που δε χρειαζότανε να φτιάχνουν και καινούργιους, φανταστικούς.

“Σύντροφε Κοσμά, πώς και δε σκέφτηκες να γυρίσεις στην Ελλάδα, όταν άλλαξε, εκεί κάτω, το καθεστώς κι άρχισαν να

επιτρέπονται οι επαναπατρισμοί,” τον ρώτησε ο ασφαλίτης, αφού δεν είχε πια καμιά αμφιβολία ότι το άτομο ήταν αυθεντικά παράξενο και υπεράνω κάθε υποψίας.

Ήταν τόσο έξω απ’ τα πράγματα ο Κοσμάς, που δεν το ‘χε καν πληροφορηθεί. Ή μάλλον κάτι είχε πάρει τ’ αυτί του από μια δυο κουβέντες των λιγοστών του συναδέλφων και φίλων. Δεν του πέρασε όμως τίποτα, τότε, απ’ το μυαλό. Το προσπέρασε. Ότι η Ελλάδα, δηλαδή, μπήκε στη μεταπολίτευση εδώ και δεκαπέντε χρόνια και μπορούσε πια να γυρίσει πίσω.

Και να όμως τώρα, που με την τυχαία αυτή κουβέντα του ταγματάρχη, η ιδέα πέρασε σαν αστραπή απ’ το μυαλό του. Σαν κάτι να του άρεσε. Σαν κάποια καταχωνιασμένη επιθυμία να ξύπνησε. Να τον είχε αγγίξει η αίσθηση του κινδύνου να βρεθεί, έτσι χωρίς λόγο, στη στενή; Ή να ‘ταν κάποια μνήμη, κάποια εικόνα παιδική που σκάλισε και ξύπνησε ο Πολωνός;

Κι έτσι λοιπόν, αυτός ο άνθρωπος, που καμιά δραματική αλλαγή δεν είχε η ζωή του τα τελευταία σαράντα τόσα χρόνια, που όλη του την ενέργεια και την ψυχή τη ρουφούσε το πιάνο και τίποτ’ άλλο, πήρε τότε την πιο μεγάλη, την πιο γενναία απόφαση της ζωής του. Και την πήρε σίγουρα και μέσα σε μερικά μόνο δευτερόλεπτα. Μέχρι ν’ αρθρώσει την απάντηση του.

“Σύντροφε ταγματάρχη, πράγματι το σκεφτόμουνα καιρό και πρόσφατα τ’ αποφάσισα. Πήρα την απόφαση να βάλω μπροστά τη διαδικασία. Ελπίζω να μου δώσουν την άδεια απ’ την Ελλάδα, να γυρίσω πίσω. Ώρα μου είναι”. Με τέτοια παράξενη σαφήνεια απάντησε ο Κοσμάς, με τέτοια αστραπιαία ταχύτητα. Αν ήξερε ο ταγματάρχης με τι αφοσιωμένο καλόγερο είχε να κάνει θα εκδήλωνε το θαυμασμό του για τη μεγάλο πρόοδο του Κοσμά. Δεν το ‘ξερε όμως, γι’ αυτό τον παρατήρησε.

“Ποια άδεια βρε σύντροφε, δεν υπάρχει θέμα άδειας!

Όποιος θέλει γυρίζει πίσω. Πέρνα μια βόλτα απ' την ελληνική πρεσβεία να πάρεις ένα χαρτί, όχι για τίποτα άλλο αλλά για να σε αφήσουμε εμείς να βγεις απ' τα σύνορα. Αυτό είναι όλο που χρειάζεσαι", του είπε με δασκαλίστικο ύφος. Έδωσε μετά, μ' ένα βιαστικό κι εκνευρισμένο νεύμα, οδηγία στο φρουρό να τον οδηγήσει γρήγορα έξω απ' το τμήμα. Σηκώθηκε και να φύγει, χωρίς καν να χαιρετήσει και με μια έκδηλη έκφραση απογοήτευσης, για το χρόνο που έχασε με τούτον τον αλλόκοτο, που η υπηρεσία του, αφελώς υποψιάστηκε για συνωμότη κι εχθρό του σοσιαλισμού.

Ο ξάδερφος του Κοσμά

Κι έτσι, ο Κοσμάς, από ένα παιγνίδι της τύχης, αντί να βρεθεί σε κάποιο κελί να προσπαθεί να εξηγήσει τ' ανεξήγητα, βρέθηκε μ' ένα χαρτί απ' την ελληνική πρεσβεία και μ' ένα πολωνικό διαβατήριο στο αεροδρόμιο, με εισιτήριο για τη Γερμανία και μετά για την Ελλάδα. Ανακουφίστηκαν έτσι κι οι λιγοστοί του φίλοι, αυτοί δηλαδή που γνωρίζανε περισσότερα κι αξιολόγησαν καλύτερα τον κίνδυνο, που για μια στιγμή σαν φωτιά έζωσε το φίλο τους.

Λίγα λεφτά που είχε στην άκρη τον φέρανε μέχρι την πατρίδα των γονιών του, τη Λαμία. Ήξερε για κάτι συγγενείς που είχε εκεί. Του είχαν αφήσει σημείωμα οι γονείς του. Μην τυχόν ποτέ γύρναγε πίσω, να 'χει μια πόρτα να χτυπήσει. Πολλά τα χρόνια που περάσανε, μικρή πόλη η Λαμία, βρήκε τελικά έναν ξάδερφο που είχε, τον Τάσο. Έτσι, τη δεύτερη μέρα του Πάσχα, σε μια πόλη γαληνεμένη απ' τη γιορτή κι από την άνοιξη, άνοιξε διάπλατα μπροστά στον Κοσμά, η πόρτα του Τάσου.

Έπεσε απ' τα σύννεφα ο Τάσος με την εμφάνιση του ξαδέρφου. Τον χτύπησε αστροπελέκι. Του πήρε ώρα να το πιστέψει. Έκανε και μια δυο ερωτήσεις, διερευνητικές, για να σιγουρευτεί. Μην τυχόν και τούτος δω ήταν κανένας απατεώνας. Κάτι είχε ακούσει, δεκαετίες πριν, αλλά μετά από τέτοιες σιωπές διαρκείας ούτε καν που του πέρναγε απ' το μυαλό ότι ο Κοσμάς ζούσε και θα εμφανιζότανε μια μέρα, φάντης μπαστούνι στο κατώφλι του, με μια μικρή βαλίτσα στο χέρι κι ένα ύφος εξω-

γήινου στο πρόσωπο.

Ο Τάσος είχε παιδιά, είχε κι εγγόνια. Βρήκε όμως χώρο να βολέψει τον απροσδόκητο ξάδερφο, που εμφανίστηκε απ' το πουθενά. Δεν ήταν πλούσιος, είχε όμως μια, καλή, οικογενειακή ψησταριά σε καλό σημείο στη Λαμία. Είχαν κι ένα διώροφο, που έμενε ο ίδιος με τη γυναίκα του, κι όλη την οικογένεια, παιδιά, γαμπρούς, εγγόνια. Ήταν κι η εποχή ανερχόμενη. Τέλη '80, φαινότανε να υπάρχει χρήμα, όλο και καλύτερα ζούσε ο κόσμος. Καλοκάγαθος άνθρωπος ο Τάσος, βρέθηκε λοιπόν ένα δωματιάκι, χώρεσε προσωρινά ο Κοσμάς. Γνώρισε κι όλη την οικογένεια. Με δυο λόγια, βολεύτηκε ο Κοσμάς. Προσωρινά τουλάχιστον. Κέρδισε λίγο χρόνο να δει τι θα κάνει.

Βέβαια τώρα ο Κοσμάς, κατάλληλος για να τυλίγει σουβλάκια δεν ήταν. Κι όταν του το πρότεινε ο Τάσος, να πάει να βοηθάει στην ταβέρνα, αν θέλει, έτσι για να μη νιώθει βάρος και μέχρι να δει τι θα κάνει, κατάλαβε ότι έπρεπε ν' αναλάβει δράση αμέσως.

"Τάσο, σ' ευχαριστώ για όλα. Ξέρεις όμως δεν κάνω εγώ για τέτοια πράγματα. Ένα πράγμα έμαθα στη ζωή μου. Να παίζω πιάνο. Θα κατέβω στην Αθήνα να βρω δουλειά σε κανένα ωδείο. Να κάνω το δάσκαλο του πιάνου".

Ο Τάσος σκέφτηκε για μια στιγμή μέχρι και να βάλει πιάνο στην ψησταριά. Ίσως δεν ήταν κακή ιδέα. Ζητούσε κι ο κόσμος το καινούργιο. Βέβαια ψησταριά με πιάνο, κάτι δεν του κόλλαγε. Μήπως λοιπόν το γυρίζανε σε κοσμική ταβέρνα, με πρόγραμμα; Είχε και μια φιλενάδα, Σούζη το καλλιτεχνικό της, που γνώριζε από τραγούδι. Δεν είχε αφήσει πανηγύρι για πανηγύρι. Ποιοτικό τραγούδι, δημοτικό, λαϊκό, όχι τίποτα σκυλάδικα. Ήταν και μεγάλος ο χώρος, μέχρι και δυο μαγαζιά μπορούσαν να χωρέσουν. Μήπως λοιπόν περιόριζε την ψησταριά στο μισό

χώρο, ν' ανοίξει δίπλα καμιά μπουάτ; Να παίζει πιάνο ο Κοσμάς και να τραγουδά η Σούζη;

“Ξέρεις Κοσμά, λέμε να την αλλάξουμε την ψησταριά. Να την κάνουμε, πώς να στο πω, πιο κοσμική. Να βάλουμε και μουσική, όργανα, να 'ρχεται και κανένας να τραγουδάει ζωντανά”.

Ήταν αγαθός άνθρωπος ο Τάσος. Δεν ήταν στόφα εκμεταλλευτή. Προσπαθούσε, στο δημιουργικό μυαλό του, να τα χωρέσει όλα κι όλους. Να ωφεληθούν όλοι. Πήρε στροφές λοιπόν και σε λίγα δευτερόλεπτα σκαρφίστηκε το νέο σκηνικό του μαγαζιού του και το σέρβιρε στον Κοσμά για να τον δελεάσει. Να του δείξει ότι καταλαβαίνει την αξία της τέχνης του. Ότι θα τον χωρέσει κι αυτόν μέσα, υπεύθυνο για τα καλλιτεχνικά.

Σαν κάτι να πιάσανε οι κεραίες του Κοσμά. Όχι βέβαια ότι καταλάβαινε και μπορούσε ακόμη να ξεχωρίσει τις κατηγορίες διασκέδασης των Λαμιωτών. Του φαινότανε όμως τελείως άσχετος ο χώρος με κάθε τι, που είχε ζήσει και δουλέψει. Αλήθεια ήταν ότι του άρεσε κάπως να πηγαίνει στην ψησταριά και να χαζεύει τα κοντοσούβλια και τα πιτόγυρα να παρασκευάζονται απ' τον αναποκοκκινισμένο και καταϊδρωμένο ψήστη και να σερβίρονται με αστραπιαίες ταχύτητες απ' τα γκαρσόνια, ζογκλέρ. Ακόμη όμως κι αυτή η περιέργεια, ίσως κι ενδόμυχη ευχαρίστηση, που ένοιωθε μερικές φορές, τον παραξένευε. Φαίνεται ήταν η πρωτόγνωρα μεγάλη ταχύτητα που δούλευαν οι ψήστες και τα γκαρσόνια, που του έκανε την τόσο μεγάλη εντύπωση. Αλλά απ' την απορία και την παράξενη ευχαρίστηση που ένοιωθε, μέχρι να γίνει ο ίδιος μέρος του σκηνικού, του φάνταζε η απόσταση αγεφύρωτη.

Η ιδέα λοιπόν ότι αυτό το περιβάλλον μπορεί να του γινότανε μόνιμη συνήθεια και βιοπορισμός τον ξεπερνούσε τον

Κοσμά. Κατά πολύ. Ήταν πλασμένος γι' άλλα. Γι' αυτό, όταν είδε τον ξάδερφο να τον κοιτάει με ύφος διερευνητικό, σαν να προσπαθούσε κάπου να τον στριμώξει και να τον χωρέσει μες στο σκηνικό της ψησταριάς, αποφάσισε να τον προλάβει και να τον βοηθήσει.

“Ξέρεις Τάσο, μάλλον έχω κιόλας βρει κάτι. Κάποιο ωδείο, στην Αθήνα, ζητάει πιανίστα. Δάσκαλο. Θα πάω να τους δω και μου φαίνεται ότι θα μείνω. Να ξεκινήσω από κάπου και μετά βλέπουμε. Τι λες, καλά δε θα κάνω; Έκλεισα ραντεβού να τους δω να συζητήσουμε μεθαύριο Πέμπτη. Θα φύγω το πρωί με το τρένο, να προλάβω να κοιτάξω και για κανένα σπίτι το απόγευμα της Πέμπτης. Αν όλα πάνε καλά, εγκαθίσταμαι Αθήνα μες στις επόμενες μέρες”.

Δεν ήταν αλήθεια ότι είχε ραντεβού για μεθαύριο. Είχε απλά μιλήσει με κάποιον υπεύθυνο του ωδείου και, μάλλον αδιάφορα, του είχανε πει όταν καμιά φορά κατέβει Αθήνα, να περάσει να τον δουν, να πιουν καφέ και να συζητήσουν. Αλλά βλέποντας τη φλόγα της ψησταριάς να πλησιάζει επικίνδυνα είπε να το επισπεύσει. Να το παρουσιάσει ως δεδομένο.

Τι να πει τώρα ο Τάσος; Κάπου έβλεπε να ναυαγούν τ' αναπτυξιακά και καλλιτεχνικά του σχέδια αλλά και τι μπορούσε να κάνει, “Ας είναι, αν είναι για το καλό του ξαδερφου!” συλλογίστηκε.

Έκανε ωστόσο ακόμη μια προσπάθεια μήπως και τη σώσει την παρτίδα.

“Θα λυπηθούμε βρε συ αν φύγεις. Σε συνηθίσαμε εδώ ανάμεσά μας. Βέβαια σε καταλαβαίνω. Εσύ είσαι καλλιτέχνης, τι να κάνεις εδώ μες στα σουβλάκια; Αλλά να ξέρεις ότι το δωμάτιο είναι άδαιο και σε περιμένει. Κι αν δω καμιά ευκαιρία, για τη δουλειά σου, εδώ στη Λαμία, εγώ θα σε πάρω τηλέφωνο, να

στο πω. Και κάνε μετά όπως θες. Έχει κι η Λαμία ωδεία, ξέρεις. Να σου πω και κάτι ακόμη Κοσμά. Έχει κακό κόσμο η Αθήνα! Να προσέχεις. Θα προσπαθήσουν να σ' εκμεταλλευτούν. Ήρθες από παράξενο μέρος, δεν ξέρω πώς περνούσες εκεί πάνω. Ξέρω όμως τι θα βρεις στην Αθήνα. Εδώ ήσουν με την οικογένειά σου. Μη νομίσεις ότι θα 'ναι ίδια και κάτω".

Και συνέχισε ο αγαθός ξάδερφος.

"Και κάτι ακόμη. Η καλή δουλειά είναι στα ιδιαίτερα. Όχι στα ωδεία. Στα ωδεία δε θα βγάζεις τίποτα. Κοίτα ν' αρχίσεις ιδιαίτερα. Όσα θα βγάζεις σ' ένα μήνα στο ωδείο θα τα βγάζεις σε δυο μέρες στα ιδιαίτερα. Άσε που θα 'ναι και καθαρά! Ούτε φόροι ούτε τίποτα!"

Με τέτοια σαφήνεια μίλησε ο Τάσος, κι ας μην ήξερε τίποτα για μουσική και για ωδεία κι ιδιαίτερα. Ήξερε πώς λειτουργούν τα πράγματα γενικότερα. Μες στην πιάτσα ήταν γεννημένος. Μες στην ψησταριά μεγαλωμένος. Κι όλ' αυτά του δίνανε μια γνώση και μια σοφία, γενικής χρήσης.

Τι να πει τώρα ο Κοσμάς! Τι εννοούσε ο Τάσος άραγε όταν έλεγε ότι θα τον εκμεταλλεύονται; Του φαινότανε αλλόκοτα κι άσχετα κι ακατανόητα όλ' αυτά. Δεν καταλάβαινε τη λέξη, την αγνοούσε. Τώρα βέβαια αν μπορούσε να βρει δουλειά στη Λαμία ίσως να ήταν πράγματι καλύτερα. Αλλά ήταν η Αθήνα εκατό φορές μεγαλύτερη, του φαινότανε πιο λογικό να ψάξει εκεί. Κι αν τελικά είχε δίκιο, ο Τάσος, κι ήταν κακοί και παράξενοι άνθρωποι εκεί, τι να πει! Θα πήγαινε πρώτα και θα 'βλεπε μετά τι θα 'κανε. Κι αν στράβωνε το πράγμα, ήξερε, το δωμάτιο ήταν άδειο. Γύρναγε πίσω και βολευόταν στη Λαμία.

"Τάσο μου σ' ευχαριστώ. Θα πάω να τους δω, αφού τους το υποσχέθηκα. Ας ξεκινήσω και βλέπουμε. Αν μ' αρέσει, κάθομαι. Αν όχι, γυρνάω πίσω. Τώρα, αν βρεις κάτι καλύτερο εδώ,

το βλέπουμε κι αυτό”.

Ο Κοσμάς παραξενεύτηκε με τον εαυτό του. Σαν πρώτη φορά στη ζωή του να μιλούσε έτσι. “Κάτι καλύτερο!” Ποτέ δεν είχε ξανακάνει τέτοια σκέψη. Δε θυμήθηκε ποτέ να ‘χει να διαλέξει. Ανάμεσα στο καλύτερο και στο χειρότερο.

Κι έτσι βρέθηκε αγκαλιά με το βαλιτσάκι του, στην πλατεία Κάνιγγος, στην αναμονή ενός, μάλλον στενάχωρου για τις παραστάσεις του, ωδείου, στο δεύτερο όροφο μιας πολυκατοικίας. Είχε, σ’ αυτά τα πράγματα, ζήσει την απλοχωριά στην Πολωνία, σε ορχήστρες και θέατρα μεγάλα. Έχουν και μια παράδοση οι Πολωνοί στο πιάνο. Μέχρι και βιβλίο βγήκε πρόσφατα για τη ζωή ενός Πολωνού πιανίστα. Τι να κάνει όμως; Ας μπορούσε να ξεκινήσει από κάπου κι έβλεπε μετά. Προς το παρόν είχε απλά μια πρόσκληση για καφέ. Αν τα πράγματα δεν πηγαίνανε καλά, ίσως το βράδυ να γύρναγε πίσω. Στη Λαμία, στον Τάσο και στην ψησταριά του.

Εγκατάσταση στην Αθήνα

“Κύριε Κοσμά δεν υπάρχει αμφιβολία ότι είστε πολύ καλός πιανίστας. Όμως εμπειρία εκπαιδευτική δε φαίνεται να έχετε. Θα τα καταφέρετε; Ξέρετε, μπορεί να έχετε και μικρά παιδιά μαθητές”.

Ο ιδιοκτήτης του ωδείου, μουσικός κι αυτός, στην ίδια πάνω κάτω ηλικία με τον Κοσμά, εκτίμησε αμέσως το ταλέντο και τις χιλιάδες ώρες παιξίματος που είχε μπροστά του. Δε χρειάστηκε καν να του ζητήσει να παίξει. Σκέφτηκε μην τον προσβάλει. Όταν ο Κοσμάς ανέφερε πρόσωπα και πράγματα κι εξήγησε από πού είχε περάσει, ο ιδιοκτήτης του ωδείου κατάλαβε ότι η περίπτωση δεν ήταν όποια κι όποια. Ήταν πολύ σοβαρή. Δεν έπρεπε να ρισκάρει να τη χάσει.

“Έχετε δίκιο, τέτοια εμπειρία δεν έχω. Τι να σας πω; Θέλω να τα καταφέρω, αυτό είναι το μόνο σίγουρο. Ας δοκιμάσουμε κι αν σε μια δυο βδομάδες δείτε ότι τα καταφέρνω τότε μένω”.

Ο υπεύθυνος ζήτησε συγγνώμη κι έφυγε για λίγο, πίσω από μια πόρτα, σε μια διπλανή αίθουσα. Ο Κοσμάς σκέφθηκε ότι κάτι θα συζητούσε εκεί με τους συνεργάτες του. Να ρωτήσει και τη δικιά τους γνώμη. Ξαναγύρισε σε λίγα λεπτά. Το ύφος του ζέστανε και τόνωσε τις προσδοκίες του Κοσμά.

“Νομίζω μπορούμε να δοκιμάσουμε. Έχουμε τρεις τέσσερις νέους μαθητές. Νέους στο ωδείο μας δηλαδή, μερικοί είναι αρκετά προχωρημένοι. Είναι φοιτητές, αρκετά ώριμοι κι οι ακόμη άγνωστες παιδαγωγικές σας ικανότητες δε θα 'ναι και

τόσο κρίσιμες. Πώς σας φαίνεται; Να υπολογίζετε γύρω στις 15 ώρες τη βδομάδα. Για ξεκίνημα. Τι λέτε;”

Έλαμψε ο Κοσμάς. Ένοιωθε, πρώτη φορά, εδώ και πολλά χρόνια, ότι διακυβευόταν κάτι σημαντικό. Αν δεν έκλεινε κάποια συνεργασία αυτή τη στιγμή, έπρεπε να πάρει το τρένο για το Λιανοκλάδι και τη Λαμία. Προτιμούσε, το δίκως άλλο, να μείνει εδώ που ήρθε, μ’ όλη την αβεβαιότητα και μ’ όλους τους κινδύνους που του είχε επισημάνει, με έμφαση, ο ξάδερφος.

“Νομίζω είναι πολύ καλά. Σας ευχαριστώ πολύ. Και με τον καιρό αν υπάρχουν δουλειές, κι είμαι καλός το ξανα συζητάμε. Ένα μόνο θέλω να παρακαλέσω. Θέλω να μένω στο ωδείο όσο πιο πολύ μπορώ. Δεν έχω πιάνο ακόμη. Για την ακρίβεια δεν έχω ούτε σπίτι ακόμη. Ξέρετε έπαιζα πολλές ώρες στην Πολωνία και μου έχει λείψει. Θέλω λοιπόν να μένω να παίζω. Έξω φυσικά απ’ τις υποχρεώσεις μου. Πιστεύετε κάτι τέτοιο θα είναι εύκολο;”

Εύκολο; Μόνο εύκολο; Λαχείο φάνηκε, ξανά, η περίπτωση του Κοσμά, στον υπεύθυνο του ωδείου. Να μένει στο ωδείο και να παίζει! Για διαφήμιση του ακουγότανε αυτό παρά για πρόβλημα. Αυτό που τον ανησυχούσε ήταν αν θα κράταγε αυτό το πάθος. Αν βέβαια τον γνώριζε δε θα τον ανησυχούσε καθόλου. Το πιάνο ήταν για τον Κοσμά η ζωή του όλη. Δεν υπήρχε χωρίς αυτό. Κι αν τώρα πρόσφατα ένοιωθε μερικές φορές παράξενα στην Ελλάδα, αν καμιά φορά ένοιωθε να πρέπει να διαλέξει, αν πότε πότε προτιμούσε το ένα απ’ τ’ άλλο, όλ’ αυτά τα πρωτόγνωρα συναισθήματα, σε τίποτα δεν άλλαζαν την ουσία. Ο Κοσμάς ζούσε για να παίζει πιάνο.

“Ασφαλώς αγαπητέ μου! Να μένετε όσο θέλετε. Χαρά μας. Να δείτε μόνο με τη γραμματεία πότε έχουμε ελεύθερα πιάνο. Αν και νομίζω ότι δεν πρέπει να υπάρχει καμιά ανησυχία

γι' αυτό. Εκτός κι αν έχετε κάποια ιδιαίτερη προτίμηση, δε θα υπάρχει κανένα θέμα να παίζετε όταν κι όσο θέλετε. Και να κανονίσετε το πρόγραμμά σας, όπως σας βολεύει. Ακόμη να σας πω και τούτο. Το ωδείο μας οργανώνει παραστάσεις και συναυλίες και με χαρά βλέπω ότι θα μπορούσατε, με το μεράκι που σας διακρίνει, να παίξετε σημαντικό ρόλο και στο εκτελεστικό μέρος και στο οργανωτικό”.

Η αλήθεια είναι ότι αυτό το τελευταίο, το οργανωτικό, τον προβλημάτισε λίγο τον Κοσμά. Δεν ένοιωθε να είναι φτιαγμένος να οργανώνει πράγματα. Του θύμισε μέχρι και την ψησταριά του ξάδερφου. Εδώ που τα λέμε ίσως ήταν οι μόνες δυο φορές στη ζωή του που είχε μια επιλογή μπροστά του, που όμως δεν την καταλάβαινε. Κι αυτό του προκαλούσε ανησυχία μάλλον παρά αδιαφορία κι άρνηση. Προτίμησε όμως να μην το κάνει θέμα. Εξάλλου δεν πολυκαταλάβαινε τι ακριβώς εννοούσε ο διευθυντής. Με τον καιρό θα έβλεπε.

Για χρήματα δε μιλήσανε. Ο διευθυντής του ανακοίνωσε κάποιο ποσό, 70 χιλιάδες το μήνα μείον κάτι κρατήσεις. Ο Κοσμάς το προσπέρασε. Ούτε και καταλάβαινε τι σήμαινε αυτό για την Αθήνα. Κάποιο απόθεμα είχε ακόμη. Ούτε προκαταβολή σκέφτηκε να ζητήσει, ούτε έξοδα εγκατάστασης όπως του είχε προτείνει ο ξάδερφος. Απέφευγε κάθε τι που δεν καταλάβαινε. Κι ήταν πολλά αυτά. Και μέρα τη μέρα, γίνονταν όλο και περισσότερα.

* * *

Βγήκε απ' το ωδείο ικανοποιημένος. Εξετάσεις είχε δώσει πολλές στη ζωή του αλλά πρώτη φορά σαν τούτες δω. Θ' άρχιζε λοιπόν τη Δευτέρα. Η πρώτη του μαθήτρια ήταν μια ιδιαίτε-

ρα προχωρημένη, μια φοιτήτρια ιατρικής, πολύ ικανή και πολύ καλή, όπως του είπαν. Συγκράτησε ότι τη λέγανε Μυρτώ.

Είχε ραντεβού να δει ένα σπίτι στην πλατεία Βικτωρίας. Στο ωδείο του είπαν και τι λεωφορείο να πάρει. Προτίμησε να περπατήσει, αφού ήταν δεν ήταν είκοσι λεπτά δρόμος.

Αυτή ήταν κι η πρώτη βόλτα του στο κέντρο της Αθήνας. Απ' την Κάνιγγος μέχρι τη Βικτωρίας. Μια ηλιόλουστη Πέμπτη του Μάη. Πέρασε αργά μπροστά απ' το Πολυτεχνείο, απορημένος κάπως με την πληθώρα τα πολύχρωμα πανό και τις αφίσες και τα χιλιάδες χαρτάκια τα πεταμένα στο δρόμο. Έσκυψε, σήκωσε ένα και το διάβασε. Ήταν πρόσκληση για μια πορεία, σε μερικές μέρες, για μια γενική απεργία. Παρατήρησε τα κόκκινα τα χρώματα, τα σφυροδρέπανα. Δεν καταλάβαινε τίποτα. Στη Πολωνία, που έφυγε, τα σφυροδρέπανα που κυβερνούσαν τη χώρα, είχαν λίγους οπαδούς. Τι λίγους δηλαδή, σχεδόν κανένα. Εδώ που ήταν στην αντιπολίτευση φαίνεται να 'χουν πολύ περισσότερους. Κάτι δεν κόλλαγε στο απλό μυαλό του Κοσμά.

Χωρίς καλά καλά να το καταλάβει, βρέθηκε με μια εφημερίδα στο χέρι. Του την έχωσε βιαστικά και χωρίς να ζητήσει χρήματα ένας φωνακλός, που καλούσε τον κόσμο σε προσυγκεντρώσεις και περπατούσε με βήμα αποφασιστικό και ταχύ. Πα τα ίδια πάλι, για διαμαρτυρίες και διαδηλώσεις. Σκέφτηκε να την κρατήσει, να ενημερωθεί. Του φάνηκε όμως μάταιο. Τόσες δεκαετίες και δεν είχε καταλάβει αυτό που ήταν η πολιτική, τώρα θα το κατόρθωνε; Του 'κανε όμως εντύπωση πόσο τελείως ανάποδα ήταν τα πράγματα στην Ελλάδα που ήρθε σε σχέση μ' αυτά που ήξερε, που ζούσε στην Πολωνία.

Πέταξε την εφημερίδα και συνέχισε στην Πατησίων. Έβγαίνει σιγά σιγά απ' το θόρυβο και τη χαρτούρα κι αυτό τον ευχαριστούσε. Ήταν πια μες στην κίνηση της μέρας. Θαύμαζε τον

ανοιξιάτικο, ηλιόλουστο δρόμο που είχε μπροστά του, θαύμαζε την Ακρόπολη που φαινότανε πίσω του, στο βάθος. Ενστικτωδώς, γύρναγε, πού και πού, και την κοιτούσε. Και κάθε φορά που την κοιτούσε, κάτι σαν να μεγάλωνε μέσα του. Ο θαυμασμός ίσως; Μάλλον όχι. Θαυμασμό νιώθουν πολλοί. Κάποια στιγμή κουράζει και γρήγορα ξεχνιέται. Ο θαυμασμός κατοικεί στο απέξω μας.

Για τον Κοσμά όμως μεγάλωνε κάτι άλλο, που δεν είχε νοιώσει ποτέ. Η οικειότητα. Γι' αυτό και ποτέ δεν τον κούρασε αυτή η εικόνα. Γι' αυτό και πάντα ανεβοκατέβαινε την Πατησίων για να πάει στη δουλειά του. Δεν έπαιρνε ποτέ άλλο δρόμο. Που να του κρύβει την Ακρόπολη. Για να μπορεί να ξεκλέβει καμιά ματιά, είτε στο μπροστά είτε στο πίσω. Ήταν κι αυτή η γλυκιά συνήθεια κάτι απ' αυτά τα καινούργια που θα βίωνε τώρα που γύρισε πίσω. Που δε φανταζότανε ότι υπήρχαν.

Σκεφτόταν καμιά φορά, πότε άραγε πρόλαβε και την έχτισε αυτή τη σχέση με την Ακρόπολη. Πού τη βρήκε την ταυτότητα; Κακήν κακώς είχε φύγει, με το στίγμα του νικημένου, λίγα πρόλαβε να ζήσει στην πατρίδα του. Τη φτιάχνεις την οικειότητα άραγε απ' τα βιβλία; Γιατί, η αλήθεια ήταν, του μαθαίνανε πολλά, για την Ακρόπολη, στην Πολωνία.

Απάντηση ποτέ δεν έδωσε. Έμεινε με μια αυστηρή συνήθεια και με μια πρωτόγνωρη, αταξινόμητη χαρά, που πήγαινε μαζί της.

Έφτασε και πέρασε μπροστά κι απ' το μουσείο. Κοντοστάθηκε. Του 'κανε εντύπωση μεγάλη το φως. Το πως το φως έλουζε το κτίριο. Ίδιο ήταν το φως και πρωτύτερα αλλά δεν το 'χε προσέξει. Τώρα, μόλις, τον πλημμύρισε μια γοητεία. Του φάνηκε μεμιάς πως ήταν το φως που αναδείκνυε το μνημείο. Αν δεν το 'χε φτιάξει κιόλας. Πρόσεξε μετά και του έκανε εντύπωση ο

κόσμος, που ήταν στις καρέκλες των μαγαζιών του μουσείου κι απολάμβανε τον ήλιο. “Πλούσια χώρα η Ελλάδα”, σκέφτηκε. “Κι όμορφη”. Ένωσε μια βαθιά ικανοποίηση για την απόφασή του να φύγει απ’ την Πολωνία. Και για την απόφασή του να φύγει κι απ’ τη Λαμία.

Με το που σκέφτηκε “Λαμία” θυμήθηκε ότι έπρεπε να τηλεφωνήσει στον Τάσο, να του πει τα καλά τα νέα. Κι ότι, τέλος πάντων, για κάποιο διάστημα θα ‘μενε Αθήνα. Να μην τον περιμένει δηλαδή να γυρίσει και να μην τον λογαριάζει, για την ανακαίνιση της ψησταριάς, που προγραμματίζε.

“Ξάδερφε καλή σου μέρα. Όλα καλά εδώ. Θα δουλέψω στο ωδείο. Μου φαίνεται καλό το περιβάλλον. Αν κλείσω και το σπίτι, που πάω να δω, θα ‘μαι πια Αθηναίος”, ξεκίνησε ο Κοσμάς.

“Μπράβο ρε Κοσμά”, αποκρίθηκε μεγαλόκαρδα ο Τάσος. Στο λίγο που τον είχε γνωρίσει τον είχε αγαπήσει τον παράξενο ξάδερφο, ήταν βλέπεις κι αίμα, κομμάτια να γίνουν και τα σχέδια με την ψησταριά! Ο Κοσμάς να ‘ναι καλά! “Ελπίζω όλα να πάνε καλά! Και να ξέρεις, εμείς εδώ είμαστε! Όποτε θέλεις έρχεσαι, προσωρινά ή μόνιμα”, συνέχισε ο Τάσος.

“Ευχαριστώ βρε Τάσο, τι θα γινόμουν χωρίς τη βοήθειά σας! Είμαι πολύ υποχρεωμένος σε όλους σας. Θά ‘ρθω σύντομα να σας δω, να τα πούμε από κοντά. Κι εσύ, ή κάποιος άλλος απ’ την οικογένεια, αν σας φέρει ο δρόμος από Αθήνα, θα μείνετε σε μένα! Σύντομα θα σου στείλω διεύθυνση, με όλα τα στοιχεία. Ίσως και τηλέφωνο”, ανταπάντησε ο Κοσμάς.

“Ναι, σε περιμένουμε! Κι εμείς αν έρθουμε σε σένα θά ‘ρθουμε! Και πού ‘σαι, να θυμάσαι τι σου είπα! Κοίτα να βρεις ιδιαίτερα για να ‘κονομήσεις. Αλλιώς θα σε κλέβουν τα ωδεία και το κράτος!” χαιρέτησε με τις συστάσεις του παλιού κι έμπει-

ρου ο Τάσος. Τον διαπερνούσε, τον Τάσο, η κλασική αρματολίστικη αντίληψη για την οργάνωση της κοινωνίας. Το δικό μας το αρματολίκι κι όλοι οι άλλοι, οι κλέφτες. Αυτή και πρότεινε, με κάθε ευκαιρία, στο νέο συγγενή, που ήρθε πρόσφατα απ' τα κρύα. Ο οποίος βέβαια αδυνατούσε να καταλάβει όλες τις λεπτομέρειες κι έμενε συνήθως με το στόμα ανοικτό. Εξάλλου, αυτός ήθελε να παίζει πιάνο με τις ώρες. Πού να το βρει αυτό στα ιδιαίτερα που του πρότεινε ο Τάσος; "Θα μου πεις βέβαια πού να καταλάβει κι ο Τάσος τις λεπτομέρειες της δικής μου της δουλειάς. Όσο καταλαβαίνω κι εγώ τα σχέδια που έχει για την ψησταριά", αναλογίστηκε με συμπάθεια ο Κοσμάς.

Συμφιλιώθηκε λοιπόν με την παραξενιά των συμβουλών του Τάσου. Ίσως στο μεταξύ να καταλάβαινε καλύτερα την Ελλάδα. Κάθε ώρα και μια έκπληξη δε ζούσε εξάλλου! Ίσως τότε, όταν επιτέλους καταλάβαινε, και ν' αποκτούσαν σημασία αυτά, τα ακαταλαβίστικα του Τάσου, για κλέφτες που παραμονεύουν σε κάθε γωνιά.

Στο μεταξύ πλησίαζε στην οδό Τροίας. Χάζευε τα τόσα μαγαζιά, τους πελάτες με σακούλες πολλές στα χέρια, να μπαίνουν και να βγαίνουν, να δοκιμάζουν, να σκέφτονται, να διαλέγουν, να πληρώνουν. Διέκρινε ένα διάχυτο ενθουσιασμό στα πρόσωπά τους. Όλ' αυτά ξεπερνούσαν κατά πολύ τις, μάλλον μίζερες, εμπορικές κι αγοραστικές παραστάσεις του Κοσμά στην Πολωνία. Ξανασκέφτηκε ότι η Ελλάδα, δε μπορεί, πρέπει να 'ναι πολύ πλούσια χώρα. Κοίταξε πίσω ξανά. Είδε την Ακρόπολη στο βάθος, είδε και τις αφίσες με τα προσκλητήρια για την επανάσταση δίπλα του. Ένωσε ξανά, όπως και πριν με τον ξάδερφο. Ένωσε, για μια στιγμή, να μην καταλαβαίνει τίποτα.

* * *

Η κυρά Φρόσω, σπιτονοικοκυρά στην Τροία, ήταν πολύ καχύποπτη γυναίκα. Τον έκοβε πατόκορφα τον Κοσμά. Αυτή η ιστορία με την Πολωνία κάπου δεν την έπειθε. Εξάλλου όλοι δαύτοι οι αριστεροί είχαν μαζευτεί πίσω. Δέκα και βάλε χρόνια τώρα. Τούτος δω πώς ξώμεινε έτσι; Είχε καεί η γυναίκα και με κάτι φοιτητές, τους προηγούμενους νοικάρηδες. Δε μπορούσε να εισπράξει ούτ' ένα νοίκι. Το διαμέρισμα ήταν στο ισόγειο ενός παλιού διώροφου κτιρίου. Μόλις εμφανιζόταν η ίδια κι έβαζε το κλειδί στην πόρτα, πήδαγαν οι "νοικάρηδες" όλοι απ' τη μπαλκονόπορτα στον πίσω δρόμο και την κοπανάγανε. Και μόλις, ανήμπορη, έφευγε η Φρόσω βρίζοντας, πίσω ξανά, μπαίνανε στο σπίτι. Σωστό αντάρτικο! Έτσι κι αλλιώς το σπίτι άδειο ήταν, τι να φοβηθούν; Μήπως τους κατάσχει τα ελεεινά στρώματα, δυο συρτάρια άθλια ρούχα και κάτι σπαζοκάρεκλες. Δεν ήξερε τι να κάνει, πρώτη φορά συναντούσε τέτοια κατάσταση. Νοίκι να πάρει αδύνατον. Να νοικιάσει το σπίτι, με άλλους μέσα, αδύνατον. Να τους πετάξει έξω τα πράγματα μπορεί να 'βρισκε το μπελά της για "κατάλυση οικογενειακού άσυλου". Να πάει δικαστικά θα της τρώγανε τα λεφτά οι δικηγόροι. Πλήρες αδιέξοδο. Ούτε να συναντήσει τον εκθρό δε μπορούσε να κάνει μια διαπραγμάτευση. Πηδάγανε απ' τα παράθυρα οι αλήτες!

* * *

Η Φρόσω είχε φανεί στην πρωτεύουσα πριν κοντά σαράντα χρόνια. Μόλις είχε παντρευτεί στη Λάρισα κι ο άντρας της, ο Σάκης, πήρε μετάθεση για την Αθήνα. Άλλο που δεν ήθελε

το δαιμόνιο μυαλό της Φρόσως. Μυρίστηκε γρήγορα το τι θα γινότανε στην Αθήνα στα κατοπινά τα χρόνια και πήρε θέση μες στο γήπεδο, απ' τον πολύ πρώτο καιρό. Ξεκίνησε με μια μικρή κληρονομιά που είχε, εκεί, στην πλατεία Βικτωρίας. Το 'να έφερε τ' άλλο και σύντομα η Φρόσω εξελίχτηκε σε μεγαλοπαράγοντα και μεγαλοικοπεδούχο της περιοχής. Το ανθρωπάκι, ο Σάκης, έχασε τον ύπνο του. Ήταν γι' άλλα φτιαγμένος. Στόφα γραφιά, ονειρευόταν να πίνει τσαγάκι στο σαλόνι με τους φίλους του. Άντε και καμιά ταβέρνα και το καλοκαίρι πίσω στη Λάρισα για κανένα μπανάκι στον Αγιόκαμπο. Κι αντί γι' αυτά βρέθηκε περικυκλωμένος από μαστόρους κι αντιπαρόχους.

“Φρόσω, θα σταματήσεις καμιά φορά, να πάρουμε ανάσα, να κάνεις και κανένα παιδί; Κοντεύεις τα σαράντα! Επτά διαμερίσματα έχεις πια. Πόσα χρειάζεσαι;” έλεγε ο Σάκης. Κι η Φρόσω αποκρινόταν: “Σάκη, εκείνο το γωνιακό μόνο! Να μη μας το φάει ο αναθεματισμένος ο Καλαματιανός και σταματάω! Δεν τον είδες! Φάνηκε πάλι κατά δω και μετρούσε το οικόπεδο. Το 'χει βάλει στο μάτι, ο άτιμος, είμαι σίγουρη”.

Έλα όμως που δεν ήταν ένας ο Καλαματιανός και δε σταμάταγε η Φρόσω. Τι κι αν έλεγε ο Σάκης! Τι κι αν τη μάλωνε ο αδερφός της, ο Θανάσης, που την ικέτευε να παρατήσει τις εργολαβίες και να κάνει οικογένεια. Ο Θανάσης ήταν σταθερά στο πλευρό του Σάκη, απέναντι στην αδερφή του. Ίδιο όνομα είχαν, στον ίδιο θεό πιστεύανε. Σύμμαχος και βοηθός και παρηγορητής ο Θανάσης. Μ' όλες του τις δυνάμεις. Είχε όμως δηλητηριαστεί το μέσα της Φρόσως. Με τριαράκια και με τρίφατσα και Καλαματιανούς, που την επιβουλευόνταν να της τα πάρουν μέσα απ' τα χέρια. Κι έτσι, τ' ανθρωπάκι ο Σάκης, έκανε, μια μέρα, την υπέρβασή του. Άνοιξε την πόρτα κι έγινε ατμός. Μήτε ξανάκουσε ποτέ κανέναν για λογαριασμό του. Δι-

αζύγιο πήρε, με δικηγόρους, μετά από δεκαπέντε χρόνια. Ήταν δύσκολα αυτά τα πράγματα, εκείνη την εποχή.

Άλλο όμως ήταν το συνταρακτικό συμβάν εκείνης της ίδιας μέρας. Μια άτιμη κατάρα φαίνεται το 'φερε κι ήταν διπλό το χτύπημα για τη Φρόσω. Τη μέρα που βρόντηξε την πόρτα ο Σάκης, κι έφυγε, την ίδια ακριβώς μέρα βρόντηξε κι ο Άγιος Πέτρος την πόρτα του αδερφού της του Θανάση. Έφυγε ο Θανάσης, από αδύνατη καρδιά κι άφησε πίσω την Κούλα και τρία ανήλικα παιδιά και τη Φρόσω ζωντοχήρα να παλεύει ασυγκράτητη με τα θεριά της μεταπολεμικής αθηναϊκής εργολαβίας.

Γίνηκαν όλα μέσα σε τόσο λίγο χρόνο που κανείς ποτέ δεν έμαθε στη γειτονιά ποια πόρτα βρόντηξε πρώτη, στη διπλή τραγωδία που έλαχε στην οικογένεια. Κι ήταν μεγάλη η γειτονιά της Φρόσως. Κι οργιάζανε έτσι τα σενάρια για καιρό πολύ. Ήταν άραγε ο Θανάσης που είδε το Σάκη να φεύγει απηυδισμένος κι έσκασε η καρδιά του απ' το κακό του και τη στεναχώρια του; Η ήταν ο Σάκης που έμαθε για το μεγάλο έμφραγμα του Θανάση και κοπήκανε τα πόδια του απ' τον καημό, που έχανε το μόνο καλό του σύμμαχο; Κι όπου φύγει φύγει, μετά, ο Σάκης. Όλα έγιναν αστραπιαία, τόσο, που η σημαντική αυτή λεπτομέρεια ποτέ δε διευκρινίστηκε. Κι άναβε φωτιές για χρόνια στις συζητήσεις και τα κουτσομπολιά.

* * *

Ο Βάγγος, χασάπης στο επάγγελμα, ήταν λοιπόν τ' αγαπημένο ανίψι της Φρόσως. Το 'χε σαν παιδί της. Και τα παιδιά του Βάγγου σαν εγγόνια της. Ο Βάγγος έμενε με την οικογένειά του, περίπου ένα χιλιόμετρο μακριά. Στο κάτω μέρος της πλατείας Βικτωρίας. Οδός Παιονίου. Έτσι, όταν η Φρόσω κατακλύστηκε

από απελπισία με το διαμέρισμα και τους αλήτες που στέγαζε και που την κορόιδευαν τόσο καιρό, φώναξε το Βάγγο σε βοήθεια.

Ο Βάγγος τα είχε απλά στο μυαλό του. Δεν τα καταλάβαινε κάτι τέτοια. Έστησε καρτέρι μες στο διαμέρισμα, στο σημείο του έργου που έβγαινε βρίζοντας απ' το διαμέρισμα η θεια του. Στην άλλη πράξη λοιπόν, μόλις μπήκανε ξανά μέσα οι φοιτητές απ' το παράθυρο, πεθαμένοι απ' το γέλιο, με μια αστραπιαία κίνηση βγαίνει απ' τη σκιά, που κρυβότανε, και πιάνει έναν απ' το λαιμό. Έσκουζε ο καημένος απ' τον πόνο. Κόκαλο οι συνάδελφοι. Τους είπε σκαιά να μαζέψουν τη σαβούρα τους και σε δέκα λεπτά να 'χουν τσακιστεί και να 'χουν φύγει. Αλλιώς, θα τον έπνιγε τον όμηρο! Στο μεσοδιάστημα τον είχε σε φρικτό κεφαλοκλείδωμα. Είχε φανεί, στο μεταξύ, κι η κυρά Φρόσω και τους στόλιζε: "τώρα δε μπορείτε να πηδήξετε απ' το παράθυρο αλήτες, ε αλήτες!"

Τι να κάνουν τα παιδιά, μάζεψαν τηνπραμάτεια τους και στο δρόμο κακήν κακώς. Τους αντάμωσε αργότερα κι ο μελανιασμένος ο όμηρος και φύγανε όλοι ανεπιστρεπτί προς άγνωστη κατεύθυνση και χωρίς να κληθούν να πληρώσουν άλλες πολεμικές αποζημιώσεις.

Με αυτή την προϊστορία λοιπόν, η κυρά Φρόσω, φύσαγε και το γιαούρτι.

* * *

"Βλέπω δεν είστε παντρεμένος κι εγώ παστρικές δε θέλω σπίτι μου", διευκρίνισε βλοσυρά η κυρά Φρόσω. Ο Κοσμάς δεν τον ήξερε τον όρο, αλλά κατάλαβε που το πήγαινε η υποψήφια σπιτονοικοκυρά του.

“Μείνετε ήσυχη κυρία μου. Θα σας δώσω τρία νοίκια μπροστά, στο ύψος που συμφωνήσαμε, και σας υπόσχομαι δε θα έχετε κανένα πρόβλημα. Μόλις έπιασα δουλειά σε ωδείο στην Κάνιγγος. Τον περισσότερο καιρό θα λείπω εκεί”, την καθησύχασε ο Κοσμάς.

Τρία νοίκια μπροστά! Ε αυτό ξεπερνούσε κατά πολύ τις προσδοκίες της κυρά Φρόσω! Και ξεπερνούσε και τη συνηθισμένη πρακτική στην Αθήνα της εποχής, στα τέλη της δεκαετίας του '80.

Μέλι έσταξε, μεριάς, η κυρά Φρόσω. “Κύριε Κοσμά μας, βλέπω εγώ τι άτομο είστε, τι καλλιτέχνης είστε, τι νομίζετε, δεν καταλαβαίνω; Έχω όμως υποφέρει πολύ η καημένη σ' αυτή την παλιογειτονιά και καμιά φορά ακούγομαι λίγο υπερβολική. Αν ξέρατε τι έχω τραβήξει θα με καταλαβαίνατε!”

“Δε χρειάζεται καθόλου ν' ανησυχείτε κυρία μου. Πείτε μου τι να δίνω επιπλέον για να καθαρίζετε μια δυο φορές τη βδομάδα το σπίτι. Μου είπατε ότι μπορεί να γίνεται αυτό, έτσι δεν είναι;”, ρώτησε ο Κοσμάς.

Τώρα να έχει βρει τέτοιο λαχείο και να ζητάς και λεφτά για να καθαρίσεις δυο ώρες τη βδομάδα το σπίτι, τέτοια παιδαριώδη λάθη τακτικής δεν ήταν για την κυρά Φρόσω. Άσε που με το μπες και με το βγες, όλο και κάτι ενδιαφέρον θα έπιανε το μάτι της. Ήταν να χάσει τέτοια μοναδική ευκαιρία;

“Τι είναι αυτά που λέτε κύριε Κοσμά μας! Ένα τέτοιο άτομο, σαν εσάς! Ένας πιανίστας απ' την Πολωνία! Είναι μεγάλη μας τιμή να κρατάμε το διαμέρισμά σας καθαρό”, αναφώνησε η κυρά Φρόσω συγκινημένη, λες κι αναγνώρισε στον Κοσμά το διάδοχο του Σοπέν, που η ίδια είχε την τιμή να στεγάζει.

Και πρόσθεσε. “Όχι μόνο θα σας καθαρίζουμε δωρεάν αλλά θα σας ψωνίζουμε και δωρεάν. Τον ανιψιό μου, το Βάγγο, τον

ξέρει και τον σέβεται όλη η Βαρβάκειος. Θα μου δίνετε μια λί-
στα μ' αυτά που θέλετε και κάθε Σάββατο απόγευμα θα 'χετε
και του πουλιού το γάλα. Στις καλύτερες τιμές!"

* * *

Έτσι λοιπόν ο Κοσμάς, μετά απ' τη δουλειά και μες στην ίδια
περίπου ώρα, βρήκε και στέγη. Δυο βήματα μακριά απ' τον
αγοραστικό πυρετό της Πατησίων, απ' τον κήπο και το φως
του Μουσείου κι απ' το ωδείο. Ξεκίναγε μια καινούργια ζωή, με
πολλές απορίες, σε μια παράξενη αλλά, απ' όσο έβλεπε, ωραία
και πλούσια χώρα.

Έτσι αλλιώς που ένιωσε, κάτω απ' το βλέμμα της Ακρό-
πολης, σκέφτηκε, για μια στιγμή, μήπως κι η νέα αυτή χώρα
ήταν γι' αυτόν πατρίδα.